

Маріупольський
державний
університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАГРОВАДЖЕННЯ У
ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції**

Київ - 2024

Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 березня 2024 року / за заг. ред. Ю.О.Демидова. Маріуполь: МДУ, 2024. 207 с.

Редакційна колегія:

Голова

– Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Заступник голови

– Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;

Члени оргкомітету:

– Юлія ДЕМИДОВА, завідувач кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент;

– Катерина КРУТІЙ, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;

– Ольга ФУНТИКОВА, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;

– Світлана МАКАРЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;

– Оксана ПОПОВСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;

– Вікторія ЯЙЛЕНКО, старший викладач кафедри дошкільної освіти;

– Ірина ДЕСНОВА, в. о. завідувача кафедри практичної психології, кандидат педагогічних наук, доцент;

– Оксана ГОЛЮК, завідувач кафедри педагогіки та освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 10 від 28 березня 2024 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2024

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2024

дитини, а також фахівців, що працюють з нею (якщо дитина вже ходить на якісь розвиваючі або корекційні заняття). Це дозволяє вже на першій зустрічі розпочати роботу з формування узгодженої картини того, що відбувається з дитиною як усередині сім'ї, так і сім'ї та фахівців, виявити можливий внесок усіх учасників у корекційну роботу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ткачова В. В. Про деякі проблеми сімей, які виховують дітей із відхиленнями у розвитку. Дефектологія. 2018. № 4. С. 4.
2. Едеймілер Е. Г., Юстіцкіс В. П. Психологія та психотерапія сім'ї. Вид. 2-ге. К., 2019. С. 656.
3. Ткачова В. В. Сім'я дитини з відхиленнями у розвитку. Діагностика та консультування. К., 2018. С. 144.
4. Сухіна І. В. Родинний супровід дітей раннього віку з розладами аутичного спектру: шляхи реалізації. Актуальні питання корекц. освіти. 2017. Вип. 9 (1). С. 243–250.

Поповська О.А.

к. пед. наук, доцентка,
доцентка кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНИХ ІГОР В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Стратегічною метою сучасного етапу розвитку України є інтеграція до європейського простору, що вимагає реформування освіти, зокрема в галузі інклюзивної ланки як основи становлення й розвитку дітей з особливими потребами. Актуальність важливості музичного виховання для всіх дітей без винятку, його значення для розвитку загальних психічних процесів (мислення, уваги, уяви, пам'яті, волі), для виховання емоційного відгуку, душевної чутливості морально-естетичних потреб, ідеалів, загалом для формування всебічно розвиненої особистості нині незаперечна [5].

Проблематика корекційного потенціалу музики відображена у працях зарубіжних і вітчизняних дослідників (В. Верховинець, С. Горф, Е. Жак-Далькрос, К. Орф, З. Кодай та ін.). Вплив музики на розвиток дітей з особливими потребами досліджували Н. Квітка, К. Островська, В. Тарасун, Д. Шульженко та ін. Сучасні наукові погляди щодо організації та проведення музичних ігор висвітлено в публікаціях Л. Аристової, О. Лобач, О. Лобової, Л. Масол, Г. Падалка, Е. Печерської, О. Ростовського, О. Рудницької, М. Шутя та ін.

Наукові дослідження надають переконливі докази того, що музика знімає стрес, стимулює розвиток мозку, покращує пам'ять, просторове сприйняття, сприяє розвитку мовлення тощо. Прищеплення любові до музики у дітей з раннього віку не тільки приносить радість в їхнє життя, а й сприяє загальному розвитку.

Діти з руховими або сенсорними проблемами сприймають музику інакше. Крім того, що музика є засобом емоційного та соціального прояву і задіює обидві півкулі мозку, вона може надати дітям можливість досягти успіху та продемонструвати свої здібності по-новому. Музично-інклюзивна педагогіка гарантує, що всі діти, які мають бажання займатися музикою, можуть нею займатися. Інклюзивність в музичній освіті реалізується за умови підтримки музикантів усіх жанрів та стилів з боку педагогів, які розуміють їхні потреби, світогляди та готові допомогти дітям на їхньому індивідуальному навчальному шляху [1].

Музичні ігри – це засіб активізації мислення, розумових і творчих здібностей дітей. Відповідно до індивідуальних особливостей, віку, рівня музичного розвитку дітей, мети та складності завдань, музичні ігри застосовуються в корекційній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Для дітей музичні ігри – це набагато більше, ніж просто приємне доповнення до занять, вони сприяють загальному розвитку дітей. Отримуючи радість від музичних ігор в позитивному та стимулюючому навчальному середовищі, діти закохуються в музику на все життя, одночасно розвиваючи важливі пізнавальні, соціальні та емоційні навички.

Участь у музичних іграх сприяє розвитку в дітей навичок слухання та мовлення, прояву емоцій та зосередженні уваги, розвитку творчих здібностей, координації, а також сприяє успішності дітей в математиці та грамотності. Музика в інклюзивному середовищі стимулює почуття, залучає до спільної діяльності дітей з різними порушеннями розвитку відповідно до їхніх здібностей і сприяє відчуттю спільності, оскільки діти разом слухають музику, співають, грають, рухаються під музику. Більше того, окрім задоволення, яке вони приносять дітям, ці ігри є ефективним освітнім інструментом, що виходить за рамки просто розваги, адже діти під час музичних ігор знайомляться з музичними інструментами, покращують навички слухання музики та розширюють музичний словник [2].

Наприклад, використання знайомих, заздалегідь складених пісень є однією з рекомендованих стратегій підтримки дітей з РАС. Це пов'язано з тим, що знайомі пісні, якщо їх постійно включати до занять, забезпечують структуру та передбачуваність, а їхні ритмічні та мелодійні аспекти сприяють зосередженню уваги до запропонованих інструкцій. Так, спів пісень зі зміненим текстом є можливістю досягти конкретних цілей навчання, сприяє активності дітей та допомагає дітям практикувати важливі академічні навички у чітко структурованій, але приємній манері. Наприклад, плескання в такт та підтримка рівного ритму під час пісні або дитячого вірша сприяють фокусуванню слухових сигналів, що, у свою чергу, може покращити формування важливих навичок ранньої грамотності [4].

Ефективність використання музичних ігор передбачає обов'язкове урахування індивідуально-психологічних особливостей різних категорій дітей з особливими освітніми потребами. Особливості реалізації індивідуального

підходу до дітей з особливими освітніми потребами вимагають дотримання відповідних умов ефективного використання музичних ігор.

- Організація навчального середовища:

- доступність наявного простору для вільного пересування кожної дитини, включаючи дітей з ходунками, інвалідними візками, спеціальними сидіннями;
- організованість та зручність музичних матеріалів;
- модифікація інструментів, щоб усі діти могли користуватися ними;
- використання карток-підказок із зображенням видів діяльності (інструменти, співи тощо), відповідних за розміром, для забезпечення візуальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

- Створення стабільного розкладу включення музичних ігор в розпорядок дня, щоб діти звикли до закономірностей та очікувань:

- роздача та збирання інструментів;
- використання кожного типу інструменту;
- черговість участі;
- початок та закінчення музикування (візуальний жест «стоп»).

- Послідовні переходи від одного виду музичної діяльності до іншого:

- пісня або інший сигнал, що вказує на таку дію;
- встановлений метод повернення уваги дітей;
- послідовність планування музики з балансом активності та тиші.

- Дотримання відповідного темпу:

- обирайте музику з повільнішим темпом для дітей молодшого віку;
- за необхідності уповільнюйте темп музики або зупиняйте гру, щоб якнайкраще підтримати дітей з ментальними чи фізичними вадами;

- застосуйте індивідуальні форми навчання для дітей, яким потрібен додатковий досвід;

- поступово залучайте дітей до участі в музичних іграх, поступово збільшуйте час гри.

- Використання звукових, рухових та візуальних підказок під час музичних ігор:

Звукові: гра на музичних інструментах, співи, слухання музики.

Рухові: для розвитку великої моторики (стрибки, обертання, підстрибування, плескання в долоні тощо); дрібної моторики (постукування, клацання тощо); навички перетину середньої лінії / двосторонніх рухів (перехресне повзання, марширування, шиккування тощо).

Візуальні:

- картки з картинками;
- світлини сцен із зображенням музичного сюжету пісні;
- ілюстровані книжки з картинками;
- кольорові зображення інструментів (дзвіночки, ксилофон, дзвіночки, бумвокери, гlockenspiel);

- чарти пісень з ілюстрованими ключовими словами;
- поєднання ключових слів з рухами.

- Адаптація або модифікація музичних інструментів за необхідності:

- використання липучки творчо та безпечно, щоб прикріплювати музичні інструменти до пальців рук чи зап'ястя, щоб допомогти дітям з порушеннями дрібної моторики;

- для додання текстури та кращого зчеплення додайте клейкі смужки або точки застібки-липучки або намотайте її на ручки музичних інструментів;

- дітям, чутливим до звуку, дозвольте носити відключені навушники, щоб зменшити (але не скасувати) звук;

- підвісьте трикутник до краю столу або спинки стільця, щоб можна було грати однією рукою.

• Додаткові стратегії:

- максимальне використання сильних сторін та потенціалу дитини;

- найчастіше використання музики та пісень із чітким ритмом (допомагає впорядкувати пізнавальну інформацію);

- заохочення усіх спроб участі дитини в музичних іграх;

- спокійне спрямування недоречної участі, нагадуючи дитині про очікування;

- пропозиція двох варіантів участі дитини в грі (з візуальними підказками), що дозволяє дитині обрати варіант участі прийнятним чином;

- підбір відповідного музичного репертуару, що викликає інтерес дітей та спонукає до участі в іграх;

- спостереження, розмірковування та адаптація ігор за необхідності.

Отже, використання музичних ігор відіграє важливу роль у залученні дітей з особливими освітніми потребами до музики. Музичні ігри є засобом реалізації навчальних, корекційно-розвиткових та виховних завдань навчання як особливо важливих напрямів у роботі з дітьми зазначеної категорії. Ефективність організації та проведення музичних ігор в умовах інклюзивного навчання передбачає урахування індивідуальних психофізичних особливостей дітей. Правильна організація музичних ігор забезпечуватиме корекційну спрямованість навчання та всебічний гармонійний розвиток дітей з особливими освітніми потребами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ватаманюк Г. П. Музыка в країні Дошкілля: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. 260 с.

2. Донець І.О. Розвиток рухових якостей дітей дошкільного віку інтеграційним комплексом рухів і музики в закладах дошкільної освіти: посіб. для студ. спец. «Дошкільна освіта» працівників закладів дошкільної освіти та батьків / І.О. Донець, В.М. Кошель – Чернігів: ФОП Баликіна О.В., 2019 – 158 с.

3. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики : монографія. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

4. Kruty, K., Koval, L., Vazhenina, O., Desnova, I., Zahnitko, A., & Popovska, O. (2022). Formation of Mastering Morphology Mechanisms and Word Formation in Children: Neuroscientific Research. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 13(4), 280-291. <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/388>

5. Прохоренко Л.І., Бабяк О.О., Засенко В.В., Ярмола Н.А. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід : навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 160 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa->

Чернега Н.С.,

здобувачка 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти,
освітня програма «Дошкільна освіта. Інклюзія»
Маріупольський державний університет, м.Київ

Науковий керівник:

Крутій К.Л.,

д. пед. наук, професорка,
професорка кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗЛАДУ ІЗ ДЕФІЦИТОМ УВАГИ ТА ГІПЕРАКТИВНІСТЮ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Державний експертний центр міністерства охорони здоров'я України у клінічній настанові щодо розладу із дефіцитом уваги та гіперактивністю (РДУГ) дає чітке розуміння негативного впливу на розвиток особистості в дитячому, підлітковому і в дорослому віці [2, с. 9]. Саме таку назву –розлад із дефіцитом уваги та гіперактивністю (РДУГ)—ми будемо використовувати у своєму дослідженні.

РДУГ упродовж усієї історії його дослідження називали по-різному. У 1930-х роках його визначали як захворювання та було названо «мінімальною мозковою дисфункцією», і з того часу воно змінилося від РДУ до РДУГ відповідно. Поширеність його з часом зросла, і, вочевидь, його сплеск припав на 1950-ті роки, коли школа стала більш стандартизованою для дітей.

У дослідженнях R. Barkley та його колег виявлено, що симптоми РДУГ мають значний вплив на розвиток дитини, охоплюючи соціальне, емоційне та когнітивне функціонування, і вони несуть відповідальність за значну захворюваність та дисфункцію дитини або молодої людини, їх групи однолітків та їх сім'ї [4]. Вторинні симптоми РДУГ можуть бути надзвичайно шкідливими. Такі діти часто піддаються тривалим негативним відгукам про їх поведінку і страждають від несприятливого освітнього і соціального становища. Ці порушення в багатьох випадках є стійкими. Підраховано, що до двох третин дітей, які постраждали від гіперактивних розладів, продовжують мати проблеми у дорослому віці. Тому, медичні фахівці, фахівці інклюзивно-ресурсних центрів, вихователі закладів дошкільної освіти, соціальні працівники, педагоги початкової школи і батьки – мають бути зацікавлені у виявленні та лікуванні РДУГ та їх вторинних симптомів [3], саме для цього потрібна обізнаність з цієї проблеми.

За визначенням DSM-5(DiagnosticandStatisticalManualofMentalDisorders, FifthEdition-5), розлад із дефіцитом уваги та гіперактивністю– це неврологічний